

ایران پس از آیت‌الله خامنه‌ای

یکشنبه، ۱۳۸۹/۱۵/۱۲ - ۱۵:۲۷

محمد صادقی

با بالا رفتن سن آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر حکومت اسلامی و شایعه‌ی بیماری وی و همچنین قوت گرفتن دوباره‌ی جنبش اعتراضی مردم، تحلیل‌گران سیاسی و از جمله سیاستگذاران، ایالات متحده را بر بررسی وضعیت رهبری در ایران پس از آیت‌الله خامنه‌ای واداشته است. چندی پیش موسسه‌ی رند (Rand) از موسسات پژوهشی آمریکا، گزارشی درباره‌ی آینده‌ی رهبری در ایران پس از فوت آیت‌الله خامنه‌ای (متولد ۱۳۱۸ خورشیدی) منتشر کرد.

در این گزارش که وبسایت مردمک آن را ترجمه کرده است با توجه به تغییر و تحولات منطقه و وقایعی که در مصر و تونس اتفاق افتاده بر اهمیت بحث تعیین جانشین برای رهبری در کشورهای مشابه اشاره شده است.

بی‌شک ماهیت رهبر آینده‌ی جمهوری اسلامی در روابط بین ایالات متحده و ایران تاثیر به‌سزایی خواهد داشت، لذا گمانه‌زنی‌ها در این خصوص از سوی محافل سیاسی در آمریکا به بحث جدی در روزهای اخیر بدل شده است.

سیاستمداران آمریکایی در خصوص تعیین جانشین آیت‌الله علی خامنه‌ای چند اتفاق احتمالی را مورد بررسی قرار داده‌اند.

یک احتمال جانشینی فردی است که وضعیت موجود را حفظ کند و احتمال دیگر انتخاب یک دیکتاتور مطلق به عنوان رهبر آینده‌ی جمهوری اسلامی ایران است.

یکی از تحلیل‌گران سیاسی در موسسه‌ی پژوهشی «رند» و رئیس تیم مطالعاتی در مورد جانشین آینده‌ی رهبر ایران می‌گوید: «در حال حاضر، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در موقعیت خوبی برای تعیین جانشین رهبری در آینده‌ی نزدیک است. با این حال، فاکتورهای دیگری مثل نارضایتی عمومی از حکومت می‌تواند از نقش سپاه در تعیین جانشین رهبری بکاهد.»

این موسسه‌ی پژوهشی، سه فاکتور مهم را در تعیین جانشین رهبری در جمهوری اسلامی، در نظر گرفته است و پنج طرح برای دوران بعد از خامنه‌ای پیش‌بینی کرده است.

از سویی دیگر این مطالعه، تغییرات دیگری را نیز در نظر گرفته که ممکن است در صورت حضور آقای خامنه‌ای

برای ده سال دیگر یا بیش از این مدت در ایران اتفاق بیفتد.

در این گزارش آمده است سه فاکتور عمده که نقش مهمی در فرایند انتخاب رهبر آینده‌ی جمهوری اسلامی خواهند داشت عبارتند از: جناح‌ها و شخصیت‌های صاحب نفوذ و قدرت سیاسی، بحث غالب بودن نظریه‌ی ولایت مطلقه‌ی فقیه و در آخر اقدامات باند منتسب به آقای خامنه‌ای که شامل سپاه پاسداران خواهد بود.

وضعیت جنبش اعتراضی سبز، جنبش زنان، مشکلات اقتصادی موجود و روابط ایران با آمریکا نیز از جمله فاکتورهای تاثیرگذار در این زمینه هستند.

پنج طرح محتمل جانشینی رهبری در ایران از منظر موسسه‌ی پژوهشی «رند» عبارتند از:

یک- در صورتی که رهبر بعدی فردی با خصوصیات آیت‌الله خامنه‌ای باشد یا او انتخابش کرده باشد بی‌شک به حفظ وضع موجود خواهد انجامید.

دو- انتخاب یک دیکتاتور مطلق با صلاحیت‌های سیاسی مذهبی و سیاسی قدرتمند که از طرف یک جناح مشخص تعیین شده باشد.

سه- یک رهبر اصلاح‌طلب که بیش از خامنه‌ای در برابر نهادهای جمهوری و رای دهندگان پاسخگو باشد.

چهار- تعیین یک گروه رهبری اجرایی که جایگزین رهبری فردی شود.

پنج- اضمحلال رهبری مطلق فقیه به نفع جمهوری‌خواهان.

به گفته‌ی کارشناسان این موسسه، اگر در چندسال آینده آقای خامنه‌ای فوت کند یا کس دیگری جایگزین او شود، جانشین بعدی به احتمال زیاد فردی شبیه او یا حاکم مطلق خواهد بود که برخلاف خامنه‌ای تمام نهادهای منتخب ایران را حذف می‌کند یا نادیده می‌گیرد.

از سویی دیگر اما به دنبال وقایع روزهای گذشته در ایران که با واکنش مقامات جمهوری اسلامی، نمایندگان مجلس و جریان اصول‌گرای مبنی بر لزوم برخورد با رهبران جنبش سبز و اعلام برائت هاشمی رفسنجانی از سران جنبش مواجه شد، زمره‌هایی نیز برای عزل هاشمی رفسنجانی از ریاست مجلس خبرگان رهبری و احتمال نامزدی محمدرضا مهدوی کنی برای ریاست این نهاد شنیده می‌شود.

مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مجلس خبرگان وظیفه دارد بر عملکرد رهبر جمهوری اسلامی نظارت کند و حتی این اختیار را دارد که او را عزل و نصب کند. هرچند تجربه‌ی این سال‌ها نشان داده که کارکرد مجلس خبرگان چندان با اختیارات آن متناسب نیست و تاکنون بیشتر به عنوان نهادی تاییدکننده‌ی عملکرد رهبر جمهوری اسلامی ایران مطرح بوده است.

به نظر می‌رسد جناح اصولگرا نیز با توجه به کهنوت سن و بیماری آیت‌الله خامنه‌ای و احتمال درگذشت وی بیم آن دارد تا هاشمی رفسنجانی با در اختیار داشتن جایگاه کنونی خود در مجلس خبرگان رهبری شرایط را به نفع جریان خود پیش ببرد.

از این رو در تلاش است تا اینگونه القا کند که هاشمی رفسنجانی در پی کناره‌گیری از ریاست مجلس خبرگان است.

این موضوع با واکنش هاشمی رفسنجانی نیز مواجه شده است.

آقای هاشمی روز هفتم اسفند در واکنش به موضعگیری‌های جریان منتسب به اصولگرایان علیه خود گفت: «متأسفانه برخی محافل و افراد و رسانه‌های معلوم‌الحال، مباحثی را در خصوص خبرگان مطرح می‌کنند تا اینگونه به جامعه القا کنند که اینجانب تشنه‌ی ریاست بر جایگاه و مسند خاصی هستم، در صورتی که به گواه تاریخ و گواهی شخصیت‌های موجود و نظام، بحمدالله هیچ‌گاه و در هیچ مقطعی به دنبال پست و مسئولیت نبوده‌ام.»

او در ادامه‌ی سخنان خود تأکید کرد: «تسلیم شانتاژها نمی‌شوم و به تکلیف خود عمل می‌کنم.» رئیس دفتر ریاست مجلس خبرگان رهبری هم روز چهارم اسفند اعلام کرد که اکبر هاشمی رفسنجانی «مصمم» است در انتخابات ریاست این دوره‌ی مجلس خبرگان شرکت کند.